

TALEPAPIR

DET TALTE ORD GÆLDER

Anledning	Åbent samråd
Titel	UDU samrådsspørgsmål AT - AU
Målgruppe	Folketingets Uddannelsesudvalg
Arrangør	Folketingets Uddannelsesudvalg
Taletid	Ca. 10 minutter
Tid og sted	Tirsdag den 23. marts 2010 kl. 14.00

Disposition

1. **Indledning**
2. **Spørgsmål AT**
3. **Spørgsmål AU**
4. **Afslutning**

1. Indledning

- Jeg er blevet bedt om at besvare to spørgsmål, nemlig om der som følge af de økonomiske udsigter er risiko for lærerfyringer, og om det vil få betydning for kvaliteten af den undervisning, eleverne får.

2. Spørgsmål AT

Ministeren bedes redegøre for, hvordan danske skoleelever skal blive blandt verdens bedste, når man flere steder afskediger lærere

- Der forekommer løbende i medierne oplysninger om besparelser og serviceforringelser.
- Bl.a. har jeg noteret mig, at der typisk en gang årligt drøftes påståede besparelser på baggrund af undersøgelser iværksat af Danmarks Lærerforening, der beder kredsformændene om at tilkendegive deres forventninger til det kommende års kommunale budgetter.
- De oplysninger, der for nylig er gengivet af flere medier, om at der er fyringer på vej i enkelte kommuner, kan efter min opfattelse ikke tages som udtryk for en generel tendens til forringelser i folkeskolen.
- Det er derimod udtryk for, at der lokalt træffes beslutninger ud fra lokale forhold, der vedrører kommunens skolestruktur og den enkelte skole. Beslutninger som jeg hverken kan eller vil blande mig i, så længe de centralt fastsatte retningslinjer overholdes.
- Jeg noterer mig, at de kommunale folkeskolebudgetter er steget konstant de seneste mange år.

- Det gælder også udgifterne pr. elev. De regnskabsførte og dermed de realiserede udgifter pr. elev er således steget fra ca. 59.500 kr. i 2000 til ca. 64.800 kr. i 2008 (2010 prisniveau). I det samlede budget for 2010 er enhedsudgiften ca. 65.000 kr.
- Der er således intet i de foreliggende budget- og regnskabstal, der tyder på, at der på landplan i 2010 samlet set vil ske personalereduktioner.
- Jeg har også noteret mig, at udviklingen i den gennemsnitlige elev/lærer-ratio – som er et mere reelt udtryk for serviceniveauet end udgiftsniveauet – gennem de senere skoleår har været stort set konstant, dvs. 11,1 elev/lærer.
- Det samlede rekrutteringsbehov i folkeskolen vil de kommende år være præget af flere indbyrdes modsatrettede forhold.
- På den ene side toppede elevtallet i 2007 efter flere år med vækst. Ifølge Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivninger kan der fra 2009 og frem til 2020 forventes at blive ca. 36.000 færre elever.
- Det er i de nærmest følgende år, at det årlige elevtalsfald er størst.
- Hvis elev/lærer-ratioen, der altså i skoleåret 2008/09 var 11,1, fortsat holdes uændret, vil behovet for lærere i 2020 være reduceret med, hvad der svarer til ca. 3.200 fuldtidsstillinger.
- På den anden side trækker lærernes aldersfordeling mv. i retning af, at der bliver behov for at ansætte flere lærere fremover.
- Den seneste fremskrivning af udbud og efterspørgsel efter lærere – UNI-C's lærerprognose fra august 2007 – der både tager højde for den demografiske udvikling, lærernes aldersfordeling, søgningen til læreruddannelsen mv., viser samlet set, at der kan forventes at opstå mangel på lærere allerede fra 2012.
- På bare lidt længere sigt synes det væsentligste perspektiv således ikke at være fyringer, men snarere risiko for lærermangel.
- Selv om der på relativ kort sigt er risiko for lærermangel generelt set, så vil udviklingen ikke være jævnt fordelt over alle kommuner.
- Tilpasningen vil i høj grad afhænge af den lokale udvikling i elevtal og mulighederne for at tilpasse skolestruktur og klassedannelser hertil.
- Derfor kan jeg ikke afvise, at der lokalt er behov for en reduktion af lærerantallet, også udover ved naturlig afgang, selv om den generelle tendens ikke tyder på det.

- Det er den enkelte kommune, der alene har ansvaret for denne tilpasning.
- Såfremt de fremførte oplysninger om fyringer faktisk realiseres, kan disse bl.a. være udtryk for en begyndende – og rettidig – tilpasning af skolevæsenet til de kommende års faldende elevtal.
- Jeg mener samlet set, at den danske folkeskole med en forventet udgift i 2010 på omkring 65.000 kr. pr. elev er præget af et historisk højt udgiftsniveau.
- Det er imidlertid ikke nødvendigvis det samme som et tilsvarende højt service-niveau. Og jeg er overbevist om, at den danske folkeskole kan indrettes på en langt mere hensigtsmæssig måde end i dag, så det høje udgiftsniveau i højere grad kommer eleverne til gode.
- Det er derfor vigtigt, at der også sker en gradvis tilpasning af skolestrukturen, så det hele tiden er muligt at optimere klasse- og holddannelser.
- Kommunerne har min fulde opbakning til at gennemføre dette.
- Det er ligeledes vigtigt, at administrationen begrænses.
- Derfor lægger regeringen vægt på, at de fremsatte afbureaukratiseringsforslag realiseres, så der kan frigøres midler til de borgerrettede opgaver. Det skal også komme eleverne i folkeskolen til gode.
- Det er flere gange blevet nævnt, at der er betydelig forskel mellem kommunerne, hvad angår anvendelsen af lærernes arbejdstid til undervisning.
- Hvis andelen i alle kommuner svarede til de 5 kommuner med den højeste andel, vil det alt andet lige betyde, at der kan frigøres, hvad der svarer til ca. 2 mio. flere undervisningstimer til eleverne.
- Nu er det ikke, fordi jeg vil hævde, at lærerne i de pågældende kommuner med lave undervisningsandele blot sidder med hænderne i skødet, men jeg tror, at KL og kommunerne nøje skal overveje, om det ikke er muligt at indrette arbejdstidsaftalen på en sådan måde, at lærernes arbejdstid i videst muligt omfang anvendes til det, lærerne er uddannet til – altså at undervise eleverne.
- Endelig vil jeg nævne specialundervisningsområdet som et særligt område, der bør være opmærksomhed om.
- Navnlig den segregerede specialundervisning har jo i mange år været præget af betydelig udgifts- og elevtalsvækst, og den udvikling kan hænge sammen med en generel tendens til, at alle problemer søges løst ved øgede bevillinger og særlige ekstra og individuelle foranstaltninger.

- Jeg ser derfor frem til afrapporteringen her i foråret fra arbejdsgruppen om folkeskolens specialundervisning, der er nedsat som led i kommuneaftalerne, og ikke mindst til resultaterne af det iværksatte 360-graders eftersyn.
- Jeg tror man på folkeskoleområdet i mange tilfælde vil kunne opnå bedre løsninger ved alternative måder at organisere og tilrettelægge almenundervisningen.
- Folkeskolen skulle jo gerne være et sted, der samler og ikke udskiller elever.
- Regeringen vil samlet set fortsat arbejde for at ændre på den måde, vi styrer folkeskolen på, så kommuner får større frihed til at indrette skolevæsenet – og skolerne til at nå de faglige mål.
- Til gengæld skal folkeskolen holdes fast på resultaterne.

3. Spørgsmål AU

Ministeren bedes redegøre for, i hvilket omfang den varslede nulvækst og de varslede offentlige besparelser skal udmøntes på folkeskoleområdet

- Indledningsvis vil jeg gerne understrege, at det er en misforståelse, at nulvækst skulle være det samme som besparelser.
- Nulvækst betyder, at de offentlige budgetter som udgangspunkt følger den almindelige pris- og lønudvikling, og det indebærer, at næste års budget realt opretholder den samme købekraft som året forinden.
- Med faldende elevtal og bedre udnyttelse af ressourcerne vil nulvækst isoleret set indebære, at der kan blive flere penge til rådighed pr. elev.
- De mindreudgifter, der kan opnås ved elevtalsfald og et uændret udgiftsniveau pr. elev, forudsættes kommunerne frit at kunne disponere over, så det kan komme de områder til gode, hvor behovet er størst, fx ældreområdet.
- Folkeskolen er finansierings- og dermed også prioriteringsmæssigt et kommunalt anliggende, og jeg blander mig ikke i kommunernes disponeringer, så længe de centralt fastsatte retningslinjer for folkeskolen overholdes.
- Jeg har fuld tillid til, at kommunerne kan forvalte denne opgave, men jeg ser det som min opgave at sikre, at kommunerne har de nødvendige redskaber til at

opnå den bedst mulige ressourceudnyttelse og opmuntre og efter bedste evne inspirere dem til at optimere ressourceudnyttelsen.

- Det gælder uanset, hvilken økonomisk situation vi befinder os i.
- Vi kender af gode grunde ikke aftalen om kommunernes økonomi for 2011. Men som jeg allerede har nævnt, har der ikke hidtil i de kommunale budgetter været tegn på, at der skulle være afsat utilstrækkelige midler til folkeskolen.
- Variationen i kommunernes udgifter pr. elev er ganske vist meget betydelig – fra størrelsesordenen 45.000 til 85.000 kr. pr. elev, altså næsten i forholdet 1:2.
- Jeg tænker først og fremmest, at der i de udgiftstunge kommuner virkelig må være grund til at se på den organisatoriske tilrettelæggelse og i det hele taget på, hvordan man anvender ressourcerne.
- Et højt udgiftsniveau er ikke synonymt med et højt serviceniveau, og det er slet ingen garanti for god undervisning.
- I den forbindelse vil jeg i øvrigt gerne henlede opmærksomheden på, at der ikke foreligger nogen forskningsbaserede undersøgelser, der viser, at flere udgifter på undervisningsområdet skulle give bedre resultater. Det er et udbredt dogme, at der skulle være en sådan ja nærmest lineær sammenhæng mellem udgiftsniveau og kvalitet.
- Problemer løses ikke ved blot at forøge bevillingerne, men det handler om at anvende de afsatte ressourcer på en mere hensigtsmæssig måde – først og fremmest ved at tilpasse skolestruktur og klassedannelser til det faldende elevtal, men også ved at undgå unødigt bureaukrati og ved at forsøge at begrænse administrative og institutionsmæssige udgifter mest muligt.
- Det er på denne måde man inden for den samme udgiftsramme også kan få råd til korte intensive forløb i mindre hold, som der er brug for i mange tilfælde.
- Der er derfor behov for, at der fra centralt hold lægges større vægt på mål- og resultatstyring end på indholdsmæssig og organisatorisk styring af folkeskolen.
- Og det falder i god tråd med regeringens fortsatte bestræbelser på at realisere en afbureaukratisering af den offentlige sektor – på det kommunale område vil det ske i forståelse med kommunerne og KL.

4. Afslutning

- Lad mig afslutningsvis opfordre til et bredt samarbejde om at løse de problemer, der er i den danske folkeskole, og på en måde der er forenelig med en hensigtsmæssig økonomistyring, så folkeskolens mange ressourcer i bred forstand kan udnyttes på den mest optimale måde til gavn for eleverne.